

УДК 159.922.8; 316.61

С. Мітіна, канд. психол. наук, доц.
Севастопольський міський гуманітарний університет, Севастополь

СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Стаття присвячена аналізу соціальних чинників бездоглядності неповнолітніх. Автором на основі результатів емпіричного дослідження визначені чинники, що призводять до бездоглядності підлітків і відчуженню їх від сім'ї.

Ключові слова: бездоглядність, група ризику, підліток.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем сучасної України є проблема бездоглядності неповнолітніх. З раннього дитинства вони перебувають під впливом несприятливого соціального оточення, що позначається на їхньому розвитку. Теоретичний аналіз досліджень соціальних чинників бездоглядності дітей (І. А. Алексєєва [1], А. В. Гоголева [5], Р. М. Ткач [10]) свідчить, що однією з головних причин втечі дітей із дому є насилля в родині. І. М. Нікольська, Е. Г. Ейдемільер [11] відмічають, що дисфункціональні дитячо-батьківські стосунки є основними соціальними чинниками, що порушують процес соціалізації дитини та зумовлюють деформацію розвитку особистості. Зарубіжні вчені К. Бартол [3], М. Раттер [12] показали взаємозв'язок між бідністю, соціальним становищем батьків і бездоглядністю дітей. Однак М. М. Байкова [2], Ф. А. Мустаєва [7], В. М. Оржеховська [8] відзначають, що серед бездоглядних є діти, які виховуються в родині з високим матеріальним статком. На думку Р. Блекборна [4], Г. М. Іващенко [6], А. О. Реана [9], матеріальне неблагополуччя сім'ї є важливим, але не визначальним соціальним чинником бездоглядності. Для цього необхідний збіг взаємопов'язаних факторів: конфліктні стосунки у родині, низький освітній рівень, безробіття, асоціальність батьків тощо. При цьому, на нашу думку, при аналізі впливу несприятливої ситуації на розвиток особистості слід брати до уваги суб'єктивне сприйняття підлітком цієї ситуації.

Мета статті – визначення соціальних чинників, що призводять до бездоглядності підлітків і відчуженню їх від сім'ї.

Результати емпіричного дослідження проблеми. На підставі результатів вивчення соціальної ситуації розвитку бездоглядних підлітків було отримано дані про структуру соціальних чинників бездоглядності неповнолітніх. При цьому, по ходу емпіричного дослідження вивчався не лише минулий життєвий досвід та як його сприймає підліток, а й те, які уявлення підліток має про своє майбутнє. Дослідження проводилося на базі притулку для дітей м. Севастополя, в ньому взяли участь 74 підлітки від 12 до 16 років з них 43 хлопчика і 31 дівчинка.

Вивчення сімейної ситуації показує, що більше половини бездоглядних підлітків походять із соціально-неблагополучних сімей (57%): адиктивних, в яких найбільш розповсюдженим проявом негативної поведінки батьків є алкоголізм (53%), і асоціальних сімей (4%), в яких батьки ведуть кримінальний спосіб життя та залучають підлітка до кримінальної діяльності. Асоціальний спосіб життя одного чи обох батьків, різні види залежності ведуть до моральної деградації батьків. Ці родини не справляються зі своїми основними функціями та деструктивно впливають на особистісний розвиток підлітка. За своїм негативним поведінковим стереотипом, підліток і сам стає на шлях злочинності й аморальності. Наприклад, Катя Г. (14 р.) разом з матір'ю брала участь у крадіжках. Батьки Віталія К. (13 р.) ведуть кримінальний спосіб життя та залучали підлітка до розповсюдження наркотиків.

Слід зазначити, що порушення взаємин у сім'ях, де обоє чи один із батьків зловживають алкоголем або іншими психотропними речовинами, супроводжується жорстоким ставленням до підлітка, ігноруванням бать-

ками його життя й долі. При цьому частина підлітків (9%) зазнавала фізичного насилля з боку батьків. Приниження, насильницькі дії формують у дитини почуття відчуженості, стають причиною виходу на вулицю.

В структурі бездоглядних підлітків є сироти (9%). У більшості випадків смерть батьків даної категорії підлітків сталася через вживання технічних сурогатів, або унаслідок бійок, що відбувалися під час пиятики. При цьому, вислови підлітків про смерть батька носили формальний характер, але відносно смерті матері підліток, навпаки відчував підвищену прихильність до неї.

Слід зауважити, що серед бездоглядних є підлітки ззовні благополучних родин (43% із досліджуваної вибірки). Найчастіше це конфліктні сім'ї (21%) та сім'ї з хибним типом виховання, серед яких типовими є виховання за типом гіпо- (15%) або домінуючої гіперпротекції (7%). У конфліктних сім'ях наявне порушення системи міжособистісних стосунків, відсутній емоційний зв'язок між батьками і підлітком і як, результат, відбувається розвиток несприятливого психологічного клімату, що стає причиною відчуження підлітка від родини. У авторитарній сім'ї з вихованням за типом домінуючої гіперпротекції до підлітка висуваються надто високі вимоги, невиконання яких супроводжується фізичним насиллям. Постійне напруження спричиняє прагнення звільнитися від цих неприємних станів і спонукає підлітка до виходу на вулицю. У сім'ях з вихованням за типом гіпопротекції, навпаки, контроль з боку батьків за дітьми недостатній, при цьому батьки не зверталися в міліцію навіть у разі відсутності підлітка протягом декількох днів або тижнів. Недостатня увага до підлітка з боку батьків сприймається ним як вияв байдужості й емоційного неприйняття.

Вивчення структури сім'ї показує, що всі сім'ї з вихованням за типом гіпопротекції мають ускладнену структуру: неповні 12% і багатодітні (3%) сім'ї. Слід зауважити, що результати нашого дослідження не підтверджують існуючу точку зору про те, що серед бездоглядних більшість дітей із багатодітних сімей. У нашому дослідженні ця категорія сімей склала лише 3%.

За результатами нашого дослідження до групи ризику щодо бездоглядності підлітків також входять неповні сім'ї. У цих сім'ях матері змушені працювати повний робочий день, щоб утримувати сім'ю, тому бездоглядність підлітків у таких сім'ях вища ніж у повних родин. Проте, як показує практика, це не є головним чинником, що приводить підлітка до категорії бездоглядних. Наприклад, Віталік (13 р.), живе у неповній сім'ї з матір'ю та братом, якому 14 років. Мати цілими днями працює, діти знаходяться без догляду. Однак із старшим сином проблем не виникає – він добре вчиться, допомагає матері. У Віталія конфліктні стосунки з братом, він постійно краде гроші у матері, не відвідує школу, періодично не ночує вдома. Отже, цей приклад підтверджує нашу думку про те, що головним чинником бездоглядності підлітків є не тільки неблагополучна життєва ситуація, а в першу чергу те, як цю ситуацію сприймає підліток і які висновки з цього робить.

Серед соціально-неблагополучних сімей з алкогольною залежністю 23% неповні. За результатами експериментальної бесіди виявилось, що підлітки, які ви-

ховуються в неповній сім'ї, бачать причину сімейних невдач в тому, що батько залишив родину, унаслідок чого мати стала зловживати алкоголем.

Конфліктні сім'ї також мають ускладнену структуру. Серед них неповні (9 %) та вторинні (9 %) сім'ї. Відсутність взаєморозуміння між прийомною дитиною та вітчимою, нездорова емоційна атмосфера у сім'ї, конфліктність її членів призводить до ігнорування підлітком сімейних цінностей і відчуження його від сім'ї. У багатьох випадках прийомна дитина стає зайвою для нерідного батька або ж для обох батьків. При цьому нерідко мати не ризикує і не бажає захищати свою дитину, тому що боїться зруйнувати нову сім'ю. Після зауважень з боку дорослих, особливо покарання матері, заглиблюються конфліктні стосунки і підлітки йдуть на вулицю.

Порушення структурної цілісності сім'ї в результаті розлучення батьків також приводить до дестабілізації

емоційних відносин в родині. Ситуація розлучення супроводжується порушенням сімейної атмосфери, конфліктністю, що призводить до втрати підлітком відчуття емоційної прихильності в спілкуванні з батьками і наростанню відчуження його від родини. Можна констатувати, що в даних сім'ях, незважаючи на зовнішнє благополуччя, порушені такі функції сім'ї, як: виховна; емоційна (відсутність емоційної прихильності, психологічного захисту); соціальна (недолік позитивного спілкування приводить до відхилення у формуванні соціальних навиків).

Таким чином, на основі вивчення соціальної ситуації розвитку підлітків за наступними критеріями: різновид сімейного неблагополуччя, тип виховання, структура сім'ї, були визначені різновиди сімей групи ризику відносно підліткової бездоглядності (рис. 1).

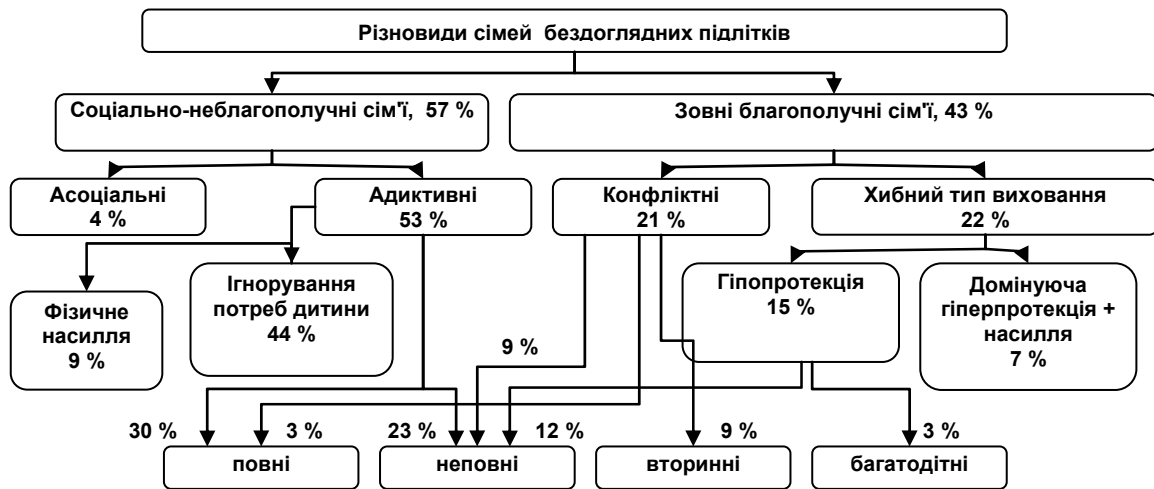

Рис. 1. Різновиди сімей "групи ризику" відносно підліткової бездоглядності

Вивчення соціального статусу батьків бездоглядних підлітків показує, що 48 % з них ніде не працюють, 33 % – різнороби, 16 % – середній персонал (продавці на ринках, касири, охоронці в супермаркетах), 3 % займаються дрібним бізнесом ("човниковий бізнес"). Освітній і загальнокультурний рівень батьків свідчить про нездатність сім'ї розвивати духовні потреби, пізнавальні інтереси дітей, тобто виконувати функцію інституту соціалізації. Результати дослідження показують, що в даних сім'ях більшість батьків мають низький освітній і загальнокультурний рівень: 23 % мають неповну середню освіту, 40 % – середню освіту, 34 % – середньо-спеціальну, і лише 3 % – вищу освіту.

У ході бесіди при обговоренні проблеми матеріального благополуччя сім'ї більшість бездоглядних підлітків "матеріальне положення сім'ї" відносить до середнього рівня достатку, хоча всі соціально-неблагополучні сім'ї мають украй низький матеріальний достаток. Проте підлітки з конфліктних сімей з відносно високим матеріальним статком, навпаки, матеріальне положення сім'ї оцінюють як "дуже погане", що указує на нездатність адекватно оцінити ситуацію.

Наступним параметром вивчення соціальної ситуації розвитку було визначення джерел існування бездоглядних підлітків із соціально-неблагополучних сімей, батьки яких зловживають алкоголем і ніде не працюють. Особливо слід зазначити низький рівень матеріального забезпечення цих сімей: діти не доїдають, погано одягнені, не мають можливості задовольнити свої загальні потреби та вимушені самі здобувати кошти для існування (49 % підлітків із досліджуваної вибірки). При цьому, процес "здобуття" коштів підлітками ми умовно

розділити на дві групи: соціально позитивні (21 %) та соціально негативні (28 %). До першої групи можна віднести такі джерела доходу: 9 % підлітків працюють на ринках; 5 % – прибирають сміття, приміщення; 7 % – збирають пляшки, металевий бруд. Соціально негативними формами "здобуття коштів" у досліджуваній нами групі підлітків були визначені жебракування (19 %) та крадіжки (9 %).

У процесі експериментальної бесіди ми з'ясували, на що підлітки витрачали "здобуті" кошти: більшу частину зароблених грошей (48 %) витрачають на придбання продуктів харчування, речей, солодоців; 35 % – на цигарки; 9 % – на комп'ютерні ігри; 8 – на алкогольні напої. Слід зазначити, що 15 % підлітків фактично утримують сім'ю та своїх батьків. Наприклад, Женья 15 р., живе в неповній сім'ї, мати зловживає алкоголем, ніде не працює. Підліток не вчиться, працює вантажником на ринку з 13 років й утримує матір.

Аналіз результатів показує, що для більшості бездоглядних підлітків характерні прояви негативної поведінки: 43 % підлітків вживали слабоалкогольні напої; 16 % – міцні спиртні напої; 65 % палять, 5 % вживали наркотики, або нюхали клей; 20 % вже мали сексуальні контакти.

Наступним параметром оцінки минулого життєвого досвіду є навчання підлітка у школі, що визначає поведінку і стиль життя. Багато бездоглядних підлітків (35 % досліджуваної вибірки) не відвідували школу впродовж більше року, при цьому 16 % з них мають лише початкову освіту; 43 % з'являються в школі епізодично, пояснюючи це тим що їм не цікаво вчитися, у школі нудно; 22 % ходили до школи, мають бажання вчитися, але останнім часом протягом місяця через різні обставини

не відвідували школу (9 % через смерть батьків; 13 % підлітків залишили школу оскільки вдома немає умов для навчання – батьки п'ють, дебоширять, нема грошей на одяг, шкільне приладдя).

Аналізуючи причини, за умови з яких підліток опинився в притулку, ми отримали такі дані: 38 % підлітків вилучені органами опіки із соціально-неблагополучних родин; 26 % доставлені органами кримінальної міліції за збрактування, крадіжки, перебування в нічний час на вулиці тощо; 16 % підлітків особисто звернулися до притулку внаслідок жорстокого ставлення з боку батьків; 11 % доставлені батьками чи родичами внаслідок конфліктних стосунків, відсутності взаєморозуміння між підлітком і батьками; 9 % доставлені батьками, бабусею внаслідок важкого матеріального положення.

Емпіричне дослідження показало, що значна частина підлітків (46 %) негативно оцінюють свій минулий життєвий досвід. При цьому слід зауважити, що лише 18 % з них – це підлітки з соціально-неблагополучних сімей. Вони через різні обставини втратили сім'ю (батьки померли або позбавлені батьківських прав) або були вилучені органами опіки з адиктивних сімей через фізичне насильство відносно дитини. Ці підлітки деякий час не відвідували школу, але бажають вчитися, тяжко переживають минулий життєвий досвід, прагнуть змінити своє життя на краще, шукають підтримки та співчуття оточуючих. Незважаючи на неблагополуччя родини, сумують за батьками. У притулку охоче виконують обов'язки, намагаються допомогти. Мріють про "нормальну родину", хочуть отримати спеціальність та гарну роботу в майбутньому, але не впевнені, що їх життя складеться вдало.

Проте, 28 % підлітків які також негативно сприймають свою життєву ситуацію, походять із соціально благополучних сімей з хибним вихованням за типом домінуючої гіперпротекції, або з конфліктних сімей. Вони вважають, що батьки з ними надто суворі, тому не бажають виконувати їхні вимоги, внаслідок чого йдуть з дому. Не бажають навчатися, з'являються в школі епізодично, вважають що вчителі ставляться до них несправедливо. У притулку намагаються бути в центрі уваги, конфліктують, намагаються маніпулювати оточуючими. Вважають, що їм не пощастило з батьками, але впевнені, що їхнє майбутнє буде чудовим, при цьому без зусиль з їхнього боку.

Інші підлітки (19 % із досліджуваної вибірки) з асоціальних та адиктивних сімей неадекватно сприймають минулий життєвий досвід, тобто незважаючи на неблагополуччя сім'ї, вважають що все "нормально", оцінюють свою поведінку як гарну, хоча залишили навчання, бродяжать і жебракують. Минуле у цієї категорії підлітків більшою мірою асоціюється з незрілістю, невизначеністю й ірраціональністю образів, що сприяє формуванню дезадаптивних моделей поведінки, відсутності потреби в змінах. Під час бесіди на контакт йшли неохоче, поводитися вороже. При цьому вони не розуміють або не хочуть розуміти, за що були затримані працівниками міліції, своє негативне ставлення виявляють в агресивній формі, прагнуть повернутися до минулого життя. Ці підлітки вважають, що всі їх невдачі спричинені іншими людьми, переконані в тому, що "нам всі чимось зобов'язані", уявлення про своє майбутнє не є соціально прийнятними. Під час обстеження у них простежувалася загальна споживацька орієнтація, асоціальна спрямованість.

Слід зауважити, що серед категорії бездоглядних з неблагополучних сімей є підлітки, які мають достатній досвід самостійного життя (16 % із досліджуваної вибірки). Вони давно залишили школу, втратили навички систематичного навчання, але працюють і фактично утримують сім'ю. Ці підлітки суперечливо сприймають

минулий життєвий досвід, тобто розуміють неблагополуччя родини, але не вважають за потрібне міняти свою життєву ситуацію, тому що звикли самі піклуватися про себе та самостійно заробляти гроші. Минулий життєвий досвід у цих підлітків сприяє розвитку активності, вони орієнтовані на подолання труднощів, на майбутні досягнення. Вони добре адаптувалися у притулку, проте хочуть швидше повернутися додому, оскільки вважають, що батьки без них зовсім загинуть. Ставлення до майбутнього достатньо конструктивно, раціонально та свідчить про високу активність і самостійність у прийнятті рішення.

У підлітків, переважно з неповних сімей з хибним вихованням за типом гіпопротекції, невизначене сприйняття минулого життєвого досвіду: на запитання про ситуацію в сім'ї, бажання змінити життя на краще, вони не можуть дати відповідь, або говорять "не знаю, як у всіх". Для них властиве некритичне прийняття чужої точки зору, норм і правил поведінки. Ці підлітки більшу частину часу проводили в комп'ютерних залах або безцільно ходили по місту, ночували в основному у друзів, що проживають в неблагополучних сім'ях. Показує, що вони добре адаптувалися до ситуації в притулку, при цьому намагаються пристосуватися до тієї ролі, яку від них чекають в даній ситуації, в даній установі (роль "хорошого хлопчика, дівчинки"). Вони не мають чітких уявлень про своє майбутнє, вважають, що їхнє життя від них не залежить – "як пощастить".

Таким чином, результати емпіричного дослідження показують, що бездоглядні підлітки по різному сприймають свій минулий життєвий досвід, навіть якщо виховувалися в схожих по своєму неблагополуччю сім'ях, або, навпаки, життєва ситуація може бути кардинально протилежною, а ставляться до неї підлітки однаково. На підставі цього можна стверджувати, що чинниками бездоглядності підлітків є не тільки умови соціалізації, а також і те, як до них ставиться сам підліток, які висновки робить з минулого досвіду, як адаптується до теперішньої ситуації та які уявлення має про своє майбутнє.

Підводячи підсумки сказаного вище, можна зробити такі висновки:

1. Сім'ями "групу ризику" відносно підліткової бездоглядності є не тільки соціально-неблагополучні сім'ї, а також і зовні благополучні родини, де наявні конфліктні стосунки або до дітей застосовуються хибні типи виховання, серед яких найбільш поширеним є домінуюча гіперпротекція або гіпопротекція. Стосовно структури сім'ї з'ясовано, що неповні та вторинні родини також можуть бути фактором бездоглядності підлітків.

2. Соціальними чинниками бездоглядності підлітків є не тільки негативна життєва ситуація, а також особливості сприймання підлітком цієї ситуації та його уявлення про своє майбутнє, що визначає специфіку розвитку особистості в умовах бездоглядності та певних відхилень у поведінки.

3. Від адекватності сприйняття підлітком власної життєвої ситуації та бачення ним перспектив свого майбутнього залежить ступінь його соціальної дезадаптації. Відповідно до цього необхідно визначати напрямки ресоціалізації бездоглядних підлітків, враховуючи їх особистісні властивості.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. А. Жестокое обращение с ребенком. Причины. Последствия. Помощь / И. А. Алексеева, И. Г. Новосельский. – М., 2005.
2. Байкова Н. М. Детская беспризорность и безнадзорность: состояние и проблемы / Н. М. Байкова, Л. В. Каширина. – Хабаровск : ДВАГС, 2003. – 250 с.
3. Бартол К. Психология криминального поведения / К. Бартол; пер. с англ. А. Боричева, А. Можяева, Л. Ордановской, М. Парсаданова. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 352 с.

4. Блэкборн Р. Психология криминального поведения / Р. Блэкборн; пер. с англ. А. Боричева, А. Можаяева. – СПб. : Питер, 2004. – 496 с.
5. Гоголева А. В. Беспризорность. Социально-психологические и педагогические аспекты / А. В. Гоголева. – М. : Генезис, 2004. – 464 с.
6. Ивашенко Г. М. Восстановление социального статуса безнадзорных детей / Г. М. Ивашенко. – М. : ГосНИИ семьи и воспитания, 2002. – 128 с.
7. Мустаева Ф. А. Основы профилактики безнадзорности и беспризорности несовершеннолетних / Ф. А. Мустаева. – М. : Академ. проект, 2003. – 456 с.
8. Оржеховська В. М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки : навч. посібник / В. М. Оржеховська, В. Є. Виноградова-Бондаренко. – К. : Логос, 2004. – 172 с.

9. Реан А. А. Социальные, педагогические и психологические аспекты проблемы "уличных" детей и подростков в России / А. А. Реан // Социологические исследования. – 2001. – № 2. – С. 34-39.
10. Ткач Р. М. Соціально-психологічні чинники, що зумовлюють схильність дітей до бродяжництва / Р. М. Ткач; за заг. ред. С. Д. Максименка // Актуальні проблеми психології. – Т. VIII : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2006. – Ч. 8. – С. 298-303.
11. Эйдемиллер Э. Г. Семейный диагноз и семейная психотерапия / Э. Г. Эйдемиллер, И. В. Добряков, И. М. Никольская. – СПб. : Речь, 2003. – 336 с.
12. Rutter M. Attachment and the development of social relationships / M. Rutter // Scientific Foundations of Developmental Psychiatry / Ed. by M. Rutter. – London : Heinemann Medical, 1980.

Надійшла до редколегії

С. Митина, канд. психол. наук, доц.

Севастопольський міський гуманітарний університет, Севастополь

СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ БЕСПРИЗОРНОСТИ ПОДРОСТКОВ

Статья посвящена анализу социальных факторов беспризорности несовершеннолетних. Автором на основе результатов эмпирического исследования определены факторы, которые приводят к беспризорности подростков и отчуждению их от семьи.

Ключевые слова: беспризорность, группа риска, подросток.

S. Mitina, канд. психол. наук, доц.

Севастопольський міський гуманітарний університет, Севастополь

SOCIAL FACTORS OF TEENS' NEGLECT

The article is devoted to studying social factors of children neglect. On the basis of the results of empirical research the author distinguishes factors which lead to neglecting teenagers and estranging them from families.

Key words: neglect, risk group, teen.

УДК 159.922.6/376

Р. Новгородський, канд. пед. наук, доц.
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, НіжинКОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНА РОБОТА В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ УСТАНОВІ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ
(З ДОСВІДУ ПРИЛУЦЬКОЇ ВИХОВНОЇ КОЛОНІЇ)

У статті автор аналізує особливості корекційно-виховної роботи в пенітенціарних установах для неповнолітніх. Зокрема, розкрито досвід Прилуцької виховної колонії. Проаналізовано роль, напрями та функції соціального педагога в пенітенціарній установі.

Ключові слова: корекційно-виховна робота, неповнолітній, пенітенціарна установа.

Постановка проблеми. Перед сучасними пенітенціарними установами України стоять складні соціально-педагогічні завдання не лише забезпечити реалізацію покарання у вигляді позбавлення волі, але й ресоціалізація правопорушників, їх соціальне оздоровлення. В широкому комплексі різноманітних засобів, спрямованих на підвищення ефективності процесу ресоціалізації колишніх правопорушників на основі його подальшої педагогізації та гуманізації, значне місце займає організація корекційно-виховної роботи серед засуджених.

Різні аспекти сучасної пенітенціарної системи розглядала низка науковців: З. А. Астермінова, І. Д. Зверева, А. Й. Капська, С. Ю. Лукашевич, В. М. Мишківська, В. М. Оржеховська, О. Л. Остапчук, О. І. Пилипенко, В. І. Ролінський, В. М. Синьов, О. І. Федоренко тощо.

Сучасні процеси реформування, що відбуваються в пенітенціарній системі України, передбачають залучення досить широкого кола фахівців і представників громадськості до участі у різних формах роботи з засудженими неповнолітніми. Зокрема, йдеться про такого фахівця як соціальний педагог.

Основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання і відбування покарання, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив. Згідно ст. 123 КВК України, соціально-виховна робота – це цілеспрямована діяльність персоналу органів та установ виконання покарань та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення та ресоціалізації засуджених. Відповідно, корекційно-виховна робота буде включати послідовність дій соціального педагога, взаємодію вихователя й вихо-

ванця, що забезпечує досягнення певної соціально-педагогічної мети щодо засудженого неповнолітнього [2].

Вона спрямована на формування і закріплення у засуджених прагнення до суспільно-корисної діяльності, сумлінного ставлення до праці, дотримання вимог законів та інших прийнятих у суспільстві правил поведінки, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівня.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє констатувати, що питання місця та ролі соціального педагога в соціально-виховній роботі в умовах виховної колонії для неповнолітніх залишається малодослідженим. Тому метою нашої статті стало дослідження соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в Прилуцькій виховній колонії. Завданням статті є висвітлення особливостей корекційно-виховної роботи в Прилуцькій виховній колонії.

Слід зазначити, що соціальна робота з неповнолітніми, які порушили закон, складається із соціально-реабілітаційної та профілактичної роботи безпосередньо в місцях позбавлення волі (виховних чи виправних колоніях), а також із роботи на волі, після звільнення – ресоціалізації та соціальної адаптації з подальшою інтеграцією в суспільство. Цей процес передбачає застосування комплексу заходів за двома напрямками: ресоціалізація свідомості особистості (відновлення позитивної системи цінностей, знань, переконань, установок тощо) та ресоціалізація діяльності (відновлення позитивних навичок, умінь, стилю спілкування тощо). Сутність процесу ресоціалізації полягає у поновленні соціального статусу, втрачених соціальних навичок, переорієнтації особистості на забуті позитивні відносини з людьми, види діяльності, референтні групи суспільства.